

ESCALATIE- DOMINANTIE EN FORCE PROTECTION

De Koude Oorlog ligt nu alweer ruim 10 jaar achter ons. Deze tijd kenmerkte zich in onze militaire wereld voornamelijk door systematische en gerichte voorbereiding op een allesbeslissend grootschalig conflict tussen de twee voornaamste bondgenootschappen, de NAVO en het Warschaupact onder de respectieve leiding van de twee supermachten USA en USSR. Nederland was een 'klein maar fijn' lid van de toen nog uit 16 leden bestaande NAVO en droeg naar behoren bij aan het bondgenootschappelijk verdedigend vermogen, dat voornamelijk bestond uit pantserbestrijdingscapaciteit in alle denkbare vormen: tanks, antitanksystemen, gemechaniseerde infanterie, intelligente pantserbestrijdingsmunitie van de artillerie en de luchtmacht (*close air support* en [*battlefield*] *air interdiction*), snelle contra-mobiliteitsmiddelen van de genie en ga zo maar door. Escalatie-dominantie, het vermogen tot daadkrachtig optreden, en *force protection* (bescherming in brede zin; het behoud van eigen militair vermogen) waren vanzelfsprekende begrippen, onlosmakelijk verbonden aan de taakuitvoering van een hoofdzakelijk gemechaniseerde krijgsmacht met een maximale combinatie van mobiliteit, bescherming en vuurkracht.

Na de val van de Berlijnse Muur veranderde de wereld in een rap tempo. De basis voor opleiding, training en inrichting van de krijgsmacht bleef weliswaar de voorbereiding op (grootschalige) gevechtsoperaties, maar men oriënteerde zich vooral op expeditionaire inzet, hoofdzakelijk in het kader van vredesoperaties. 'Zwaar' (in termen van offensieve capaciteit, vuurkracht en incasseringsvermogen) was opeens ouderwets en 'licht' kwam en bleef in de mode. Bij de Koninklijke Landmacht werden zware eenheden in rap tempo omgezet in een 'vredesdividend' en samen met de Koninklijke Luchtmacht maakte de KL handig gebruik van het ontstane '*window of opportunity*' om 11 Air Manoeuvre Brigade (AMB) op te richten (inbegrepen de al jaren zo vurig gewenste gevechtshelikopters) en op deze wijze van expeditionair vermogen te getuigen. De verwachtingen van politieke en militaire leiders waren hoog gespannen en kort na het operationeel stellen van het eerste luchtmobiele infanteriebataljon werd het uitgezonden naar Srebrenica. Helaas ging men zonder (gevechts)helikopters maar met lichtbewapende pantservoertuigen. Intense politieke en militaire discussies over bewapening en bescherming gingen hieraan vooraf. Uiteindelijk bleven zwaardere wapensystemen in Nederland achter. De Nederlandse militairen van Dutchbat-3 waren zo goed als hulpeloos bij de aanval op de enclave door de veel sterkere en zwaarder uitgeruste Bosnische Serviërs. Vanaf die tijd vragen veel militairen zich af hoe zij in die situatie gereageerd zouden hebben. Velen ook proberen zich voor te stellen hoe het zou zijn verlopen als Dutchbat-3 over een eskadron Leopard-2 tanks, gevechtshelikopters of andere 'eigen' lucht- en/of vuursteun zou hebben kunnen beschikken. Immers, escalatie-dominantie en *force protection* zouden dan in elk geval tijdelijk en plaatselijk gegarandeerd zijn geweest.

De robuuste samenstelling van IFOR, SFOR en KFOR liet daarna overigens zien dat de (inter)nationale politieke en militaire top bereid was lering te trekken uit de lessen rondom Srebrenica: escalatiedominantie en *force protection* werden in overeenstemming gebracht met de aanwezige dreiging en het 'robuuste mandaat' van deze vredesmachtsen. Bij UNMEE greep de Tweede Kamer zelfs in door de minister van Defensie te vragen een aantal gevechtshelikopters onder nationale controle in het operatiegebied klaar te hebben staan om het Nederlandse detachement zonodig letterlijk te hulp te schieten.

Wat betekent dit nu? De grenzen van 'licht' en 'snel' zijn inmiddels bereikt. Licht en snel betekent immers bijna per definitie een gebrek aan escalatiedominantie en *force protection*, waardoor de potentiële beïnvloeding van de strijdende partijen afneemt en de kans op eigen verliezen toeneemt. Daarnaast gaat vredeshandhaving in beginsel uit van transparantie, waardoor we ons niet alleen beter zichtbaar maken maar ook meer kwetsbaar. Licht betekent in dergelijke situaties bovendien dat men bij contact met kwaadwillende partijen onmiddellijk gebonden is en op korte termijn geen gebruik kan maken van voor offensief gebruik geschikte, zwaardere wapensystemen. Snelheid kan in die gevallen ook niet veel meer betekenen. Denk bijvoorbeeld maar eens aan de inzet van Amerikaanse lichte elite-eenheden (Rangers en Delta Force) in Mogadishu in 1993, toen een niet of nauwelijks getrainde en inferieur bewapende menigte 18 Amerikaanse elitesoldaten doodde (en 70 (!) zwaar verwondde) en de beelden van gedode Amerikaanse soldaten die door het Somalische stof gesleept werden de wereld choqueerden. Een colonne Pakistaanse, Maleise en Italiaanse pantservoertuigen en tanks moest ze uiteindelijk ontzetten. Vanaf dat moment geldt voor Amerikanen ook in

vredeshandhavende operaties het adagium: *'prepare for the worst and hope for the best.'*

Uiteraard moet een expeditieaire strijdmacht ook snel kunnen reageren in (inter)nationale crisissituaties. Daartoe heeft ze snel inzetbare en dus veelal lichte, 'luchtmobiele' eenheden en hoofdkwartieren nodig, die in elk geval het initiële deel van een operatie kunnen uitvoeren. Maar zoals de recente geschiedenis heeft laten zien, zijn de risico's in zo'n fase groot en deze lichte middelen extra kwetsbaar, omdat de voorbereiding als het snel moet niet altijd maximaal kan zijn. Daarom, maar ook om de mogelijkheid te scheppen van een vredeshandhavende operatie over te gaan tot een vredesafdwingende operatie, is het noodzakelijk deze lichte eenheden zo snel als mogelijk te versterken met of af te lossen door zwaardere eenheden met inherente escalatiedominantie (inclusief offensieve capaciteit) en *force protection*. Het alternatief zou kunnen zijn de acceptatie van grotere verliezen. Maar daarvoor zijn de Nederlandse belangen in een expeditieaire operatie waarschijnlijk te gering en ontbreekt welhaast zeker het politieke, militaire en maatschappelijke draagvlak. Misschien dat in dit licht toch serieus, diepgaand en meer genuanceerd moet worden nagedacht over de inrichting van de Nederlandse krijgsmacht. 'Zwaar' is niet goedkoop en zeker niet 'trendy', maar ook 'licht' heeft zijn prijs en zeker zijn grenzen. De vraag blijft welke prijs we als Nederlanders bereid zijn te betalen en of we professioneel en tegendraads genoeg zijn weerstand te bieden aan de tendens om onze krijgsmacht almaar lichter te maken.

¹ 11 AMB is de operationele samenvoeging van 11 Luchtmobiele Brigade en de Tactische Helikopter Groep KLu.

² Bowden, M. - Black Hawk Down. A story of modern war. Blz. 411. New York, 2000. ISBN 0-451-20393-3